

Datum
2025-07-22Diarienummer
Af-2025/0041 4240Ert diarienummer
S2025/00911Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.seKopia till:
s.sf@regeringskansliet.se

Arbetsförmedlingens remissvar: Kvalificering till socialförsäkring och ekonomiskt bistånd för vissa grupper (SOU 2025:53)

Sammanfattning

Utredningen har lämnat förslag på högre krav för att ta del av socialförsäkringen och ekonomiskt bistånd för vissa grupper. Arbetsförmedlingen lämnar synpunkter utifrån hur förslagen kan påverka arbetsmarknadens funktionssätt samt utifrån behovet av tydlighet i regleringen på det aktuella området. Utifrån sitt uppdrag ser Arbetsförmedlingen risker kopplade till hur förslaget kan påverka utrikesföddas integration på arbetsmarknaden och kompetensförsörjningen.

Arbetsförmedlingen lämnar följande synpunkter.

- Arbetsförmedlingen anser att det saknas tillräcklig empirisk grund för att kunna anta att de effekter som utredningen vill åstadkomma med lagändringarna uppnås.
- Arbetsförmedlingen bedömer att konsekvenserna av utredningens förslag kan försvåra individens etablering på arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingen ser risk för negativa effekter på arbetsmarknadens funktionssätt, försämrade förutsättningar för kompetensförsörjning på arbetsmarknaden och myndighetens arbete.
- Arbetsförmedlingen anser att utredningen inte har analyserat i tillräcklig utsträckning hur förslagen kommer att påverka Arbetsförmedlingens verksamhet och resultat.

Arbetsförmedlingens synpunkter

Empirisk grund för föreslagen reform är inte tillräcklig

Arbetsförmedlingens övergripande bedömning är att det saknas tillräcklig empirisk grund för att kunna anta att de effekter som utredningen vill åstadkomma med lagändringarna uppnås. Forskningsresultaten om bland annat effekter på arbetskraftsdeltagande (avsnitt 4.2) är inte entydiga. Eftersom den föreslagna reformen dessutom är unik i sin utformning och omfattning är det osäkert om resultaten från tidigare studier går att generalisera för just denna reform.

Effekten på incitament till arbete

Utredningen drar slutsatser utifrån forskningsresultat från Sverige och andra länder att högre ersättningsnivåer inom socialförsäkringar och ekonomiskt bistånd ger ett högre nyttjande av ersättningarna och ett lägre arbetsutbud. Arbetsförmedlingen anser att de forskningsresultat som utredningen hänvisar till inte ger tillräckligt stöd till denna slutsats.

- Arbetsförmedlingen noterar att forskningen som utredningen hänvisar till visar på att effekterna på arbetsdeltagande varierar mellan olika typer av ersättningar och bidrag (Avsnitt 4.2.2 – Svenska studier). För vissa ersättningsformer har forskningen inte kunnat påvisa någon tydlig effekt av ersättningsnivån på arbetsdeltagandet, samtidigt som negativa bieffekter kan förekomma.
- Arbetsförmedlingen noterar i forskningsöversikten att effekterna på arbetsdeltagande av vissa ersättningsformer, som omfattas av den föreslagna lagändringen, varierar enligt presenterad forskning mellan olika grupper (Avsnitt 4.2.2 – Svenska studier). Därmed anser Arbetsförmedlingen att eventuella effekter på målgruppen är osäkra.
- I forskningsöversikten dras slutsatsen att basinkomster har en negativ effekt på personer som redan arbetar (Avsnitt 4.2.2 – Experimentella studier av basinkomster). Arbetsförmedlingen vill påtala att det även finns en annan forskning – som forskningsöversikten inte hänvisar till – som tyder på att effekten på arbetsutbudet är obefintlig eller begränsad. Exempel på sådana studier är West och Castro (2023)¹ samt Bastagli med flera (2016)².
- Baserat på utredningens forskningsöversikt anser Arbetsförmedlingen att det saknas empiriska belägg för att

¹ West, S., & Castro, A. (2023). Impact of Guaranteed Income on Health, Finances, and Agency: Findings from the Stockton Randomized Controlled Trial. *Journal of Urban Health*, 100(2), 227–244.

² Francesca Bastagli, Jessica Hagen-Zanker, Luke Harman, Valentina Barca, Georgina Sturge and Tanja Schmidt, Luca Pellerano (2016) Cash transfers: what does the evidence say?

Datum
2025-07-22Diarienummer
Af-2025/00414240

ersättningsnivåer påverkar arbetsutbudet på lång sikt. Både forskning kopplad till den danska reformen med kraftigt sänkta kontantbidrag (Avsnitt 4.2.2 - Erfarenheter från Danmark) och svenska studier om föräldrapenning visar att effekterna inte är varaktiga (Avsnitt 4.2.2 – Svenska studier).

- Flera av studierna som utredningen hänvisar till gäller reformer av höjda ersättningar, till exempel införande av basinkomst eller höjd föräldraförsäkring (Avsnitt 4.2.2). Arbetsförmedlingen anser att det inte är självklart att den skattade effekten av en höjd ersättning är symmetrisk på så sätt att en sänkt ersättning skulle leda till omvänd effekt.
- Arbetsförmedlingen noterar att forskningsöversikten inte nämner någon forskning kopplad till ändrade ersättningsnivåer för bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd, trots att dessa omfattas av de föreslagna lagändringarna. Dessa två förmåner riktar sig till pensionärer med låga inkomster. Arbetsförmedlingen anser att förändringar i rätten till dessa ersättningar potentiellt kan påverka äldres arbetsdeltagande och deras beslut om när de väljer att ta ut pension. Diskussionen kring detta saknas.

Konsekvenser för utrikes födda personers etablering på arbetsmarknaden och i samhället

Utredningen beskriver att förslagen riskerar att leda till att fler människor i Sverige står utan egen försörjning, samtidigt som de inte omfattas av andra former av offentligt stöd. Arbetsförmedlingen vill framföra att om utredningens förslag genomförs är det viktigt att de ses tillsammans med andra, mer förutsättningsskapande åtgärder, såsom en aktiv arbetsmarknadspolitik. Det är även viktigt att förslagen kompletterar och harmoniserar med angränsande reformförslag.

Utöver de risker och negativa konsekvenser som utredningen lyfter vill Arbetsförmedlingen påtala att den ekonomiska stressen riskerar öka individens psykiska ohälsa och försvåra möjligheter för arbetsmarknadsetablering.

Utredningen konstaterar att reformen förväntas innebära ett större bortfall av både socialförsäkringsförmåner och ekonomiskt bistånd bland kvinnor än bland män. Kvinnors disponibla inkomster minskar därmed mer än männens. Den ekonomiska utsattheten förväntas öka påtagligt bland kvinnor som kommer till Sverige från tredjeland. Arbetsförmedlingen vill lyfta att eftersom just denna grupp av kvinnor har svårast att komma in på arbetsmarknaden på grund av kort eller ingen utbildning och /eller begränsad arbetslivserfarenhet riskerar utredningens förslag påverka de mer än andra. Utan insatser som möjliggör för dessa kvinnor att snabbare ta sig in på arbetsmarknaden

Datum
2025-07-22Diarienummer
Af-2025/00414240

blir utredningens förslag särskilt drabbande för utomeuropiskt födda kvinnor. Ensamstående kvinnor med barn kommer att drabbas hårdast och därmed ökar även risken för ökad barnfattigdom. Förslaget som innebär att även barn indirekt blir utestängda från försörjningsstöd är även rimligen oförenligt med att leva upp till Barnkonventionen. Arbetsförmedlingen bedömer att utredningens förslag riskerar att motverka de jämställdhetspolitiska målen.

Konsekvenser för Arbetsförmedlingens verksamhet

Arbetsförmedlingen anser att utredningen inte har analyserat i tillräcklig utsträckning hur förslagen kommer att påverka Arbetsförmedlingens verksamhet. Utredningens förslag innebär ökade kostnader för myndigheten i samband med handläggning av arbetsmarknadspolitiska program samt riskerar att påverka medarbetarnas arbetsmiljö.

Hantering av de arbetsmarknadspolitiska programmen

Arbetsförmedlingen bedömer att den föreslagna kvalificeringen till föräldrapenning på grund- och lägstanivå leder till en mer komplex och resurskrävande hantering av de arbetsmarknadspolitiska programmen.

- Vid utskrivning från etableringsprogrammet för föräldraledighet kommer användningen av utskrivningsgrunden i 17 § 5 p i förordningen (2017:820) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare³ att öka när gruppen föräldralediga utan föräldrapenning med stöd av 12 kap. SFB ökar.

Eftersom dessa ärenden kan vara utredningskrävande finns det risk för ökad handläggningstid innan beslut om utskrivning kan fattas. Det kommer också att innebära att den faktiska tiden handläggaren behöver lägga på dessa ärenden kommer att vara längre än tiden för motsvarande ärenden där programdeltagaren uppbär föräldrapenning med stöd av 12 kap. SFB.⁴

Målgruppen som föreslås omfattas av kvalificeringsvillkor för socialförsäkringsförmåner bedöms vara större än målgruppen för etableringsprogrammet. Det kan bland annat innebära att utmaningar med mer omfattande utredning av grunden för utskrivning eller återkallelse av programmet i samband med föräldraledighet med eller utan föräldrapenning kommer även att finnas i andra arbetsmarknadspolitiska program som exempelvis Jobb-och utvecklingsgarantin, Jobbgarantin för ungdomar med flera. För Arbetsförmedlingen kommer det att innebära ökade kostnader för arbete med handläggning av beslut.

³ 17 § 5 p. inte längre kan delta i programmet på grund av ett annat hinder som har anmälts till och godtagits av Arbetsförmedlingen

⁴ 17 § 3 p. påbörjar en frånvaroperiod med föräldrapenning enligt 12 kap. socialförsäkringsbalken på heltid

Datum
2025-07-22Diarienummer
Af-2025/00414240

- Genom tillämpning av 15 a§ i förordningen (2017:820) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare som kommer att träda i kraft 1 januari 2026 kommer deltagare i etableringsprogrammet som har varit föräldralediga med föräldrapenning med barn under ett år, ha möjlighet till utökad ramtid i etableringsprogrammet i upp till två år. Detta ska syfta till bättre förutsättningar för dessa personer för att kunna ta till vara sin tid med etableringsinsatser som maximalt kan omfatta två år motsvarande heltid.

Arbetsförmedlingen bedömer att tillämpning av olika grunder för utskrivning från etableringsprogrammet beroende på om personen kvalificerar eller inte kvalificerar sig till föräldrapenning riskerar att göra Arbetsförmedlingens arbete med bedömning av personens möjlighet till utökad ramtid för programmet mer komplex och resurskrävande och kan öka risken för att programdeltagare missar möjligheten till utökad ramtid för etableringsprogrammet.

Risk för ökad hot och våld mot medarbetare

Arbetsförmedlingen bedömer att konsekvenser av utredningens förslag kan innebära att myndighetens medarbetare kommer att möta människor som befinner sig i mer desperat situation. Detta kan medföra ökad risk för hot och våld mot medarbetare.

På Arbetsförmedlingens vägnar

Mikael Hvinlund

Arina Kozhina

Beslut i ärendet har fattats av tf. generaldirektören Mikael Hvinlund. Ärendet har föredragits av kvalificerade handläggaren Arina Kozhina.

I den slutliga handläggningen av ärendet har även tf. verksamhetsområdeschefen Charlotte Humling och enhetschefen Therése Lindström deltagit.

Beslutet fastställs digitalt i diariet och saknar därför namnunderskrifter.